

Hatalmi átrendeződés a világban. Milyen lesz az új világrend?

Tálas Péter
NKE NIT SVKK
talas.peter@uni-nke.hu

Az előadás vázlata

- A nemzetközi hatalom **forrásai**
- A nemzetközi hatalom **hierarchiája**
- A nemzetközi biztonság **struktúrájának** változása
- Az új **hatalmi realizmus jellemzői**
- A főbb szereplők **stratégiai mozgástere**
- Az **európai** stratégiai folyamatok
- A **kelet-közép-európai** folyamatok

A nemzetközi hatalom forrásai

A nemzetközi hatalom forrásai

- **katonai hatalom:** jelentős és a világ minden részében bevethető modern hadsereg;
- **gazdasági hatalom:** a világgazdaságban való részesedés és szerep; csúcstechnológia és általános technológiai fejlettség;
- **diplomáciai hatalom:** a nemzetközi napirend meghatározása, ill. a döntések meghozatalában való részvétel lehetősége;
- **kulturális hatalom:** a társadalmi kiterjedtség és támogatottság; modellérték a világban.

Kérdés

- Mennyiben tud élni az adottságaival?
- Mennyiben tudja azokat politikai hatalomra váltani?

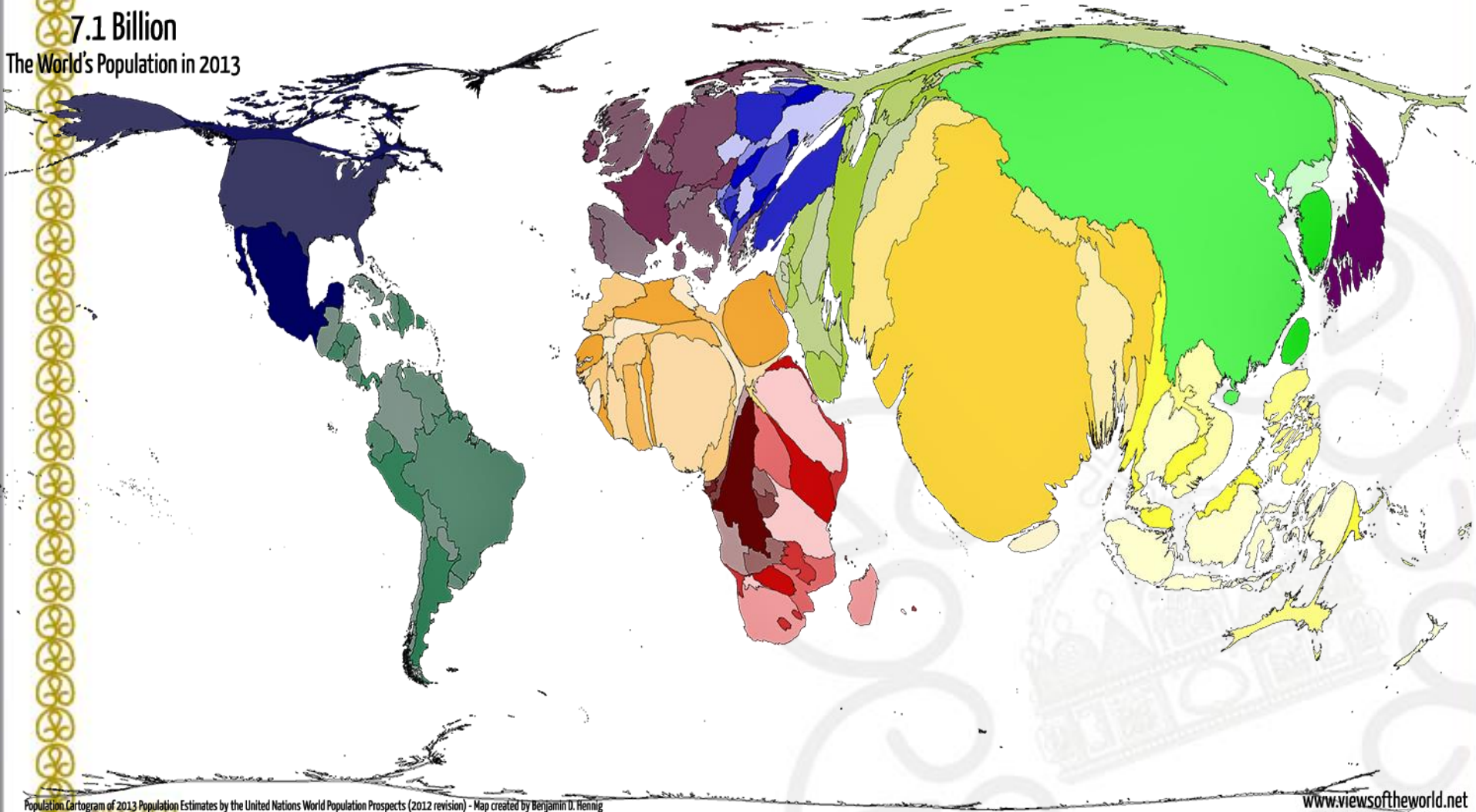
A nemzetközi hatalom forrásai

- A **nagyhatalmi képesség több tényezőtől függ**
 - Demográfia (Hard power)
 - Katonai képességek (Hard power)
 - Gazdaság (Hard power vagy köztes elem)
 - Technológiai fejlettség (Hard power vagy köztes elem)
 - Diplomácia (soft power)
 - (Modell)érték (soft power)
- **Annál nagyobb a befolyása a nemzetközi rendre**
 - **Minél több területen tartozik az élbolyba,**
 - **minél ügyesebben alkalmazza a kemény és puha eszközöket és köztes elemet**
- **Hard power + Köztes elem + Soft power = Smart power (okos hatalom)**
 - Joseph Nye: **Get smart. Combining Hard and Soft Power.**

Demográfia

7.1 Billion

The World's Population in 2013

Population Cartogram of 2013 Population Estimates by the United Nations World Population Prospects (2012 revision) - Map created by Benjamin D. Hennig

www.viewsoftheworld.net

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM
A HAZA SZOLGÁLATÁBAN

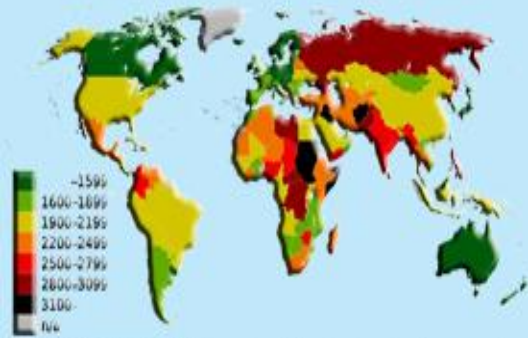
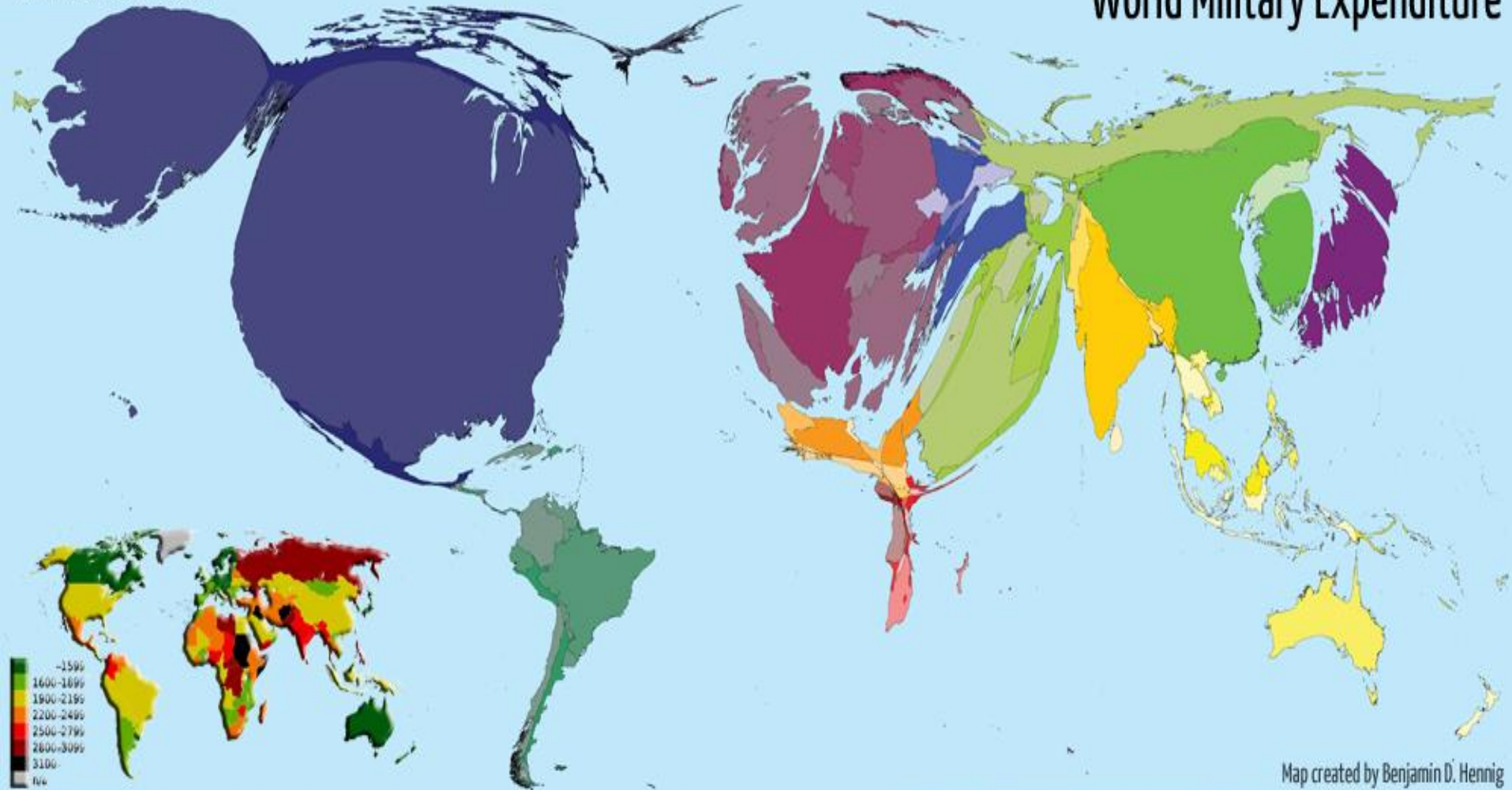
Demográfiai folyamatok

- **Európa**
 - Demográfiai hullámvölgy: népességfogyás, elöregedés
 - Bevándorlás
- **Amerika**
 - Bevándorlás (latinók)
 - Megváltozik a társadalom és értékrend
- **Ázsia**
 - Lakosságnövekedés lelassulása (Kína előbb, India később)
 - Nemi aránytalanságok (pl. India)
- **Afrika**
 - Népeségnövekedés
 - Migráció

Katonai kiadások

www.viewsoftheworld.net

World Military Expenditure

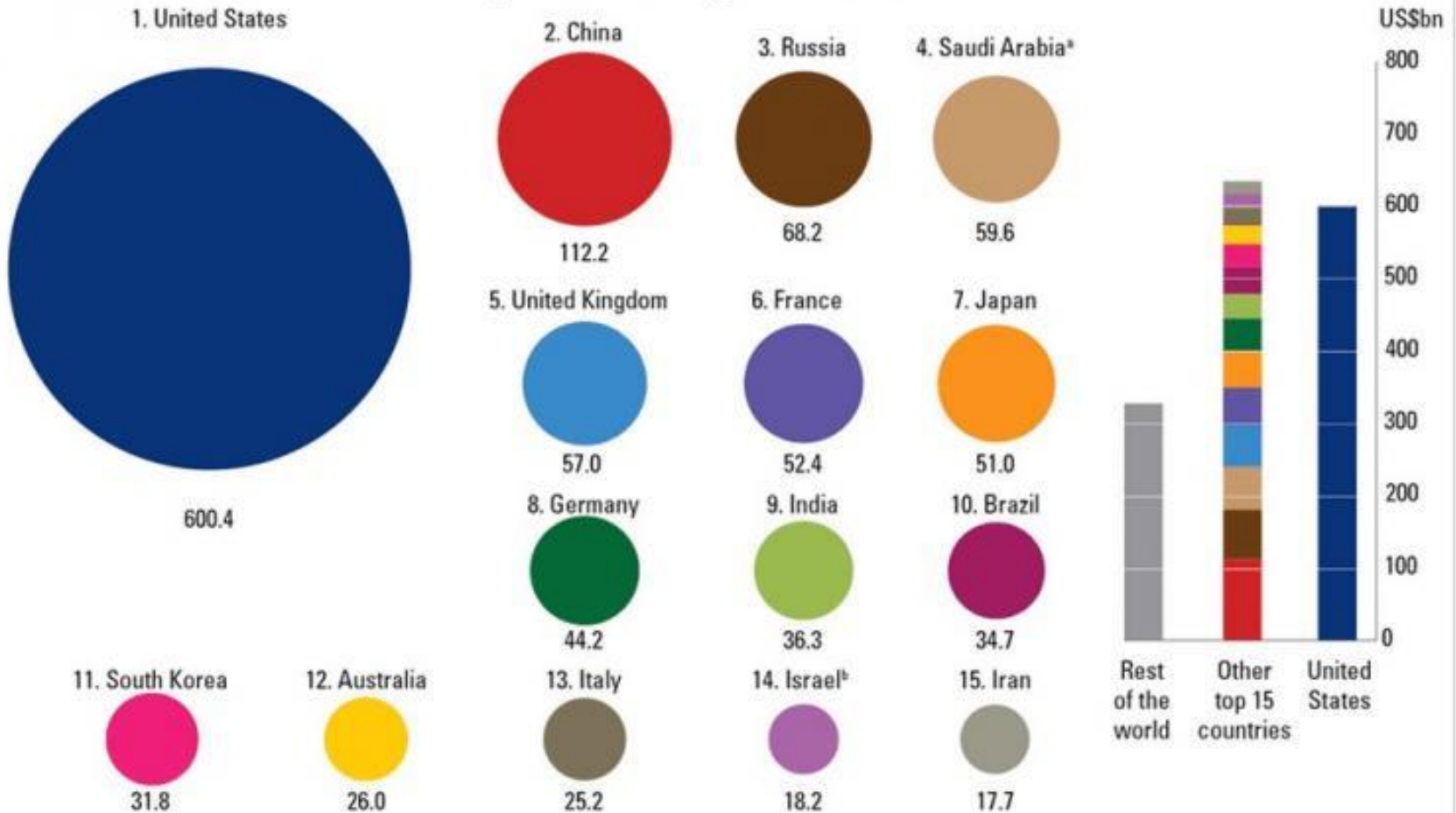

Global Peace Index (source: http://en.wikipedia.org/wiki/Peace_index)

Map created by Benjamin D. Hennig
using data by the Stockholm International Peace Research Institute (2012) and own estimates

Katonai kiadások

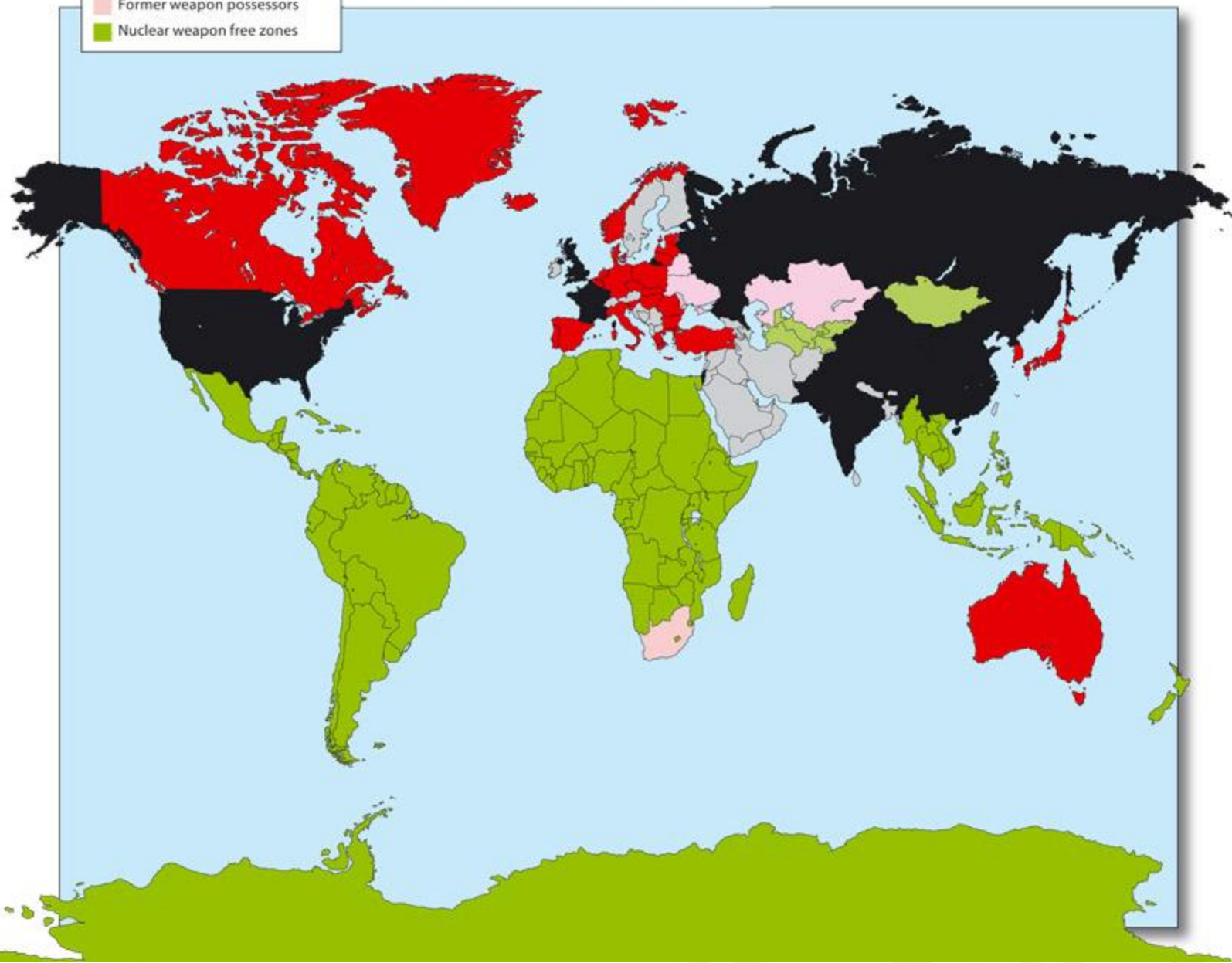
Top 15 Defence Budgets 2013[†] US\$bn

[†]Estimated spending; [‡]Includes US Foreign Military Assistance

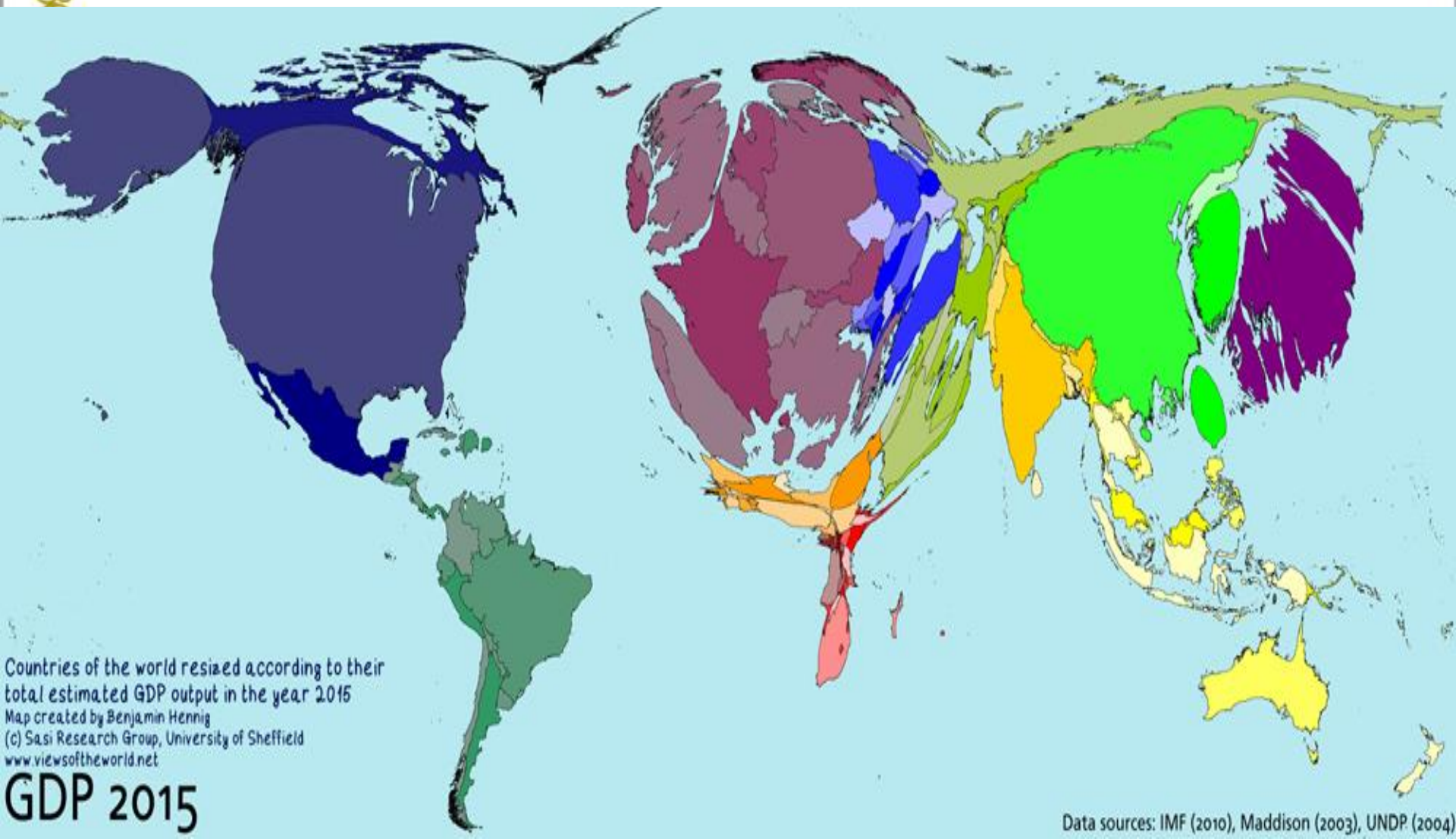
Note: US dollar totals are calculated using average market exchange-rates for 2013, derived using IMF data. The relative position of countries will vary not only as a result of actual adjustments in defence spending levels, but also due to exchange-rate fluctuations between domestic currencies and the US dollar. The use of average exchange rates reduces these fluctuations, but the effects of such movements can be significant in a small number of cases.

- Nuclear weapon possessors
- Nuclear weapon umbrella states
- Former weapon possessors
- Nuclear weapon free zones

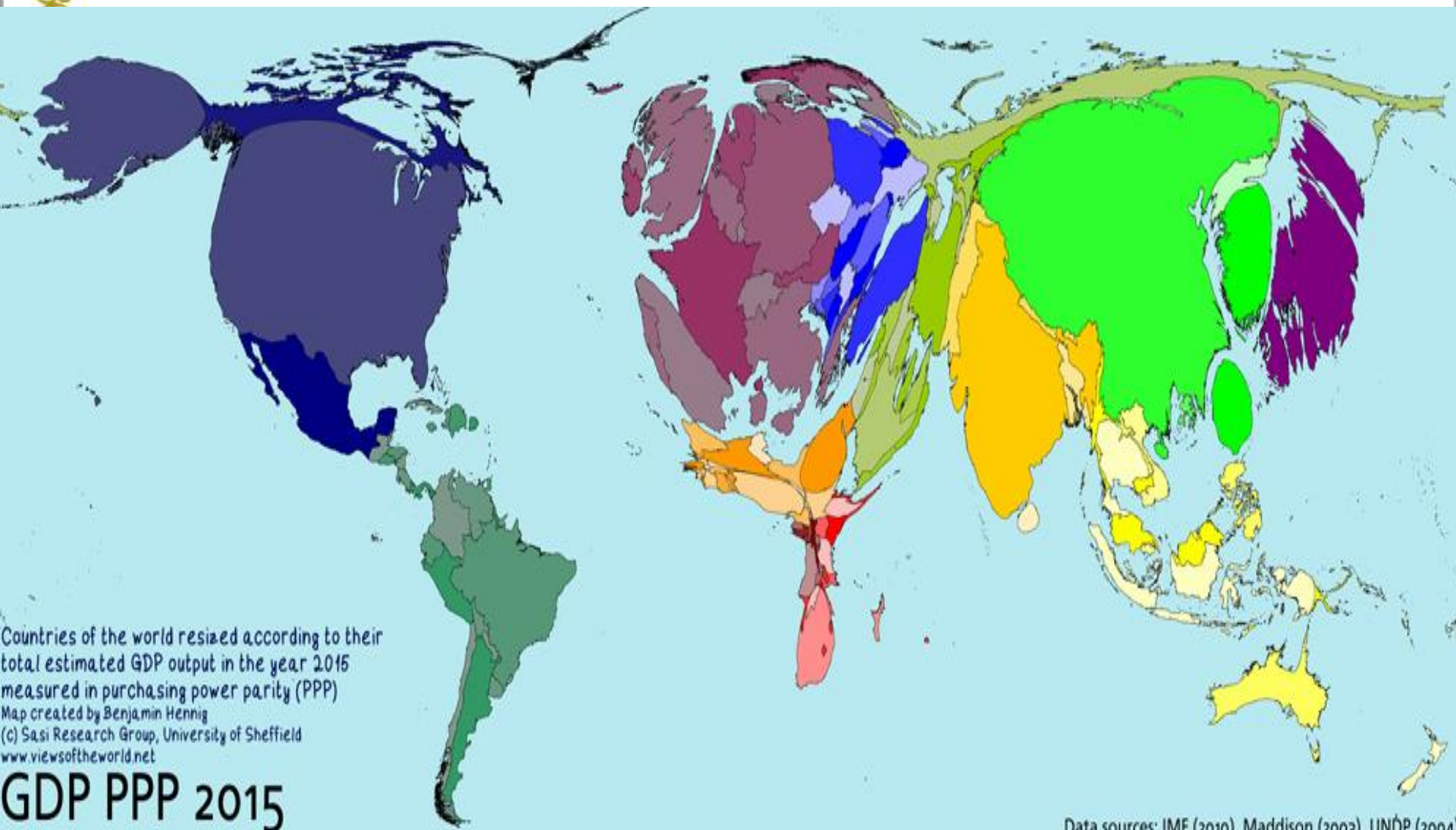

NEA
KÖ-
EGY-
A HA

A világ GDP-termelésének változása 2010-2015

A világ GDP-termelésének változása 2010-2015 (PPP)

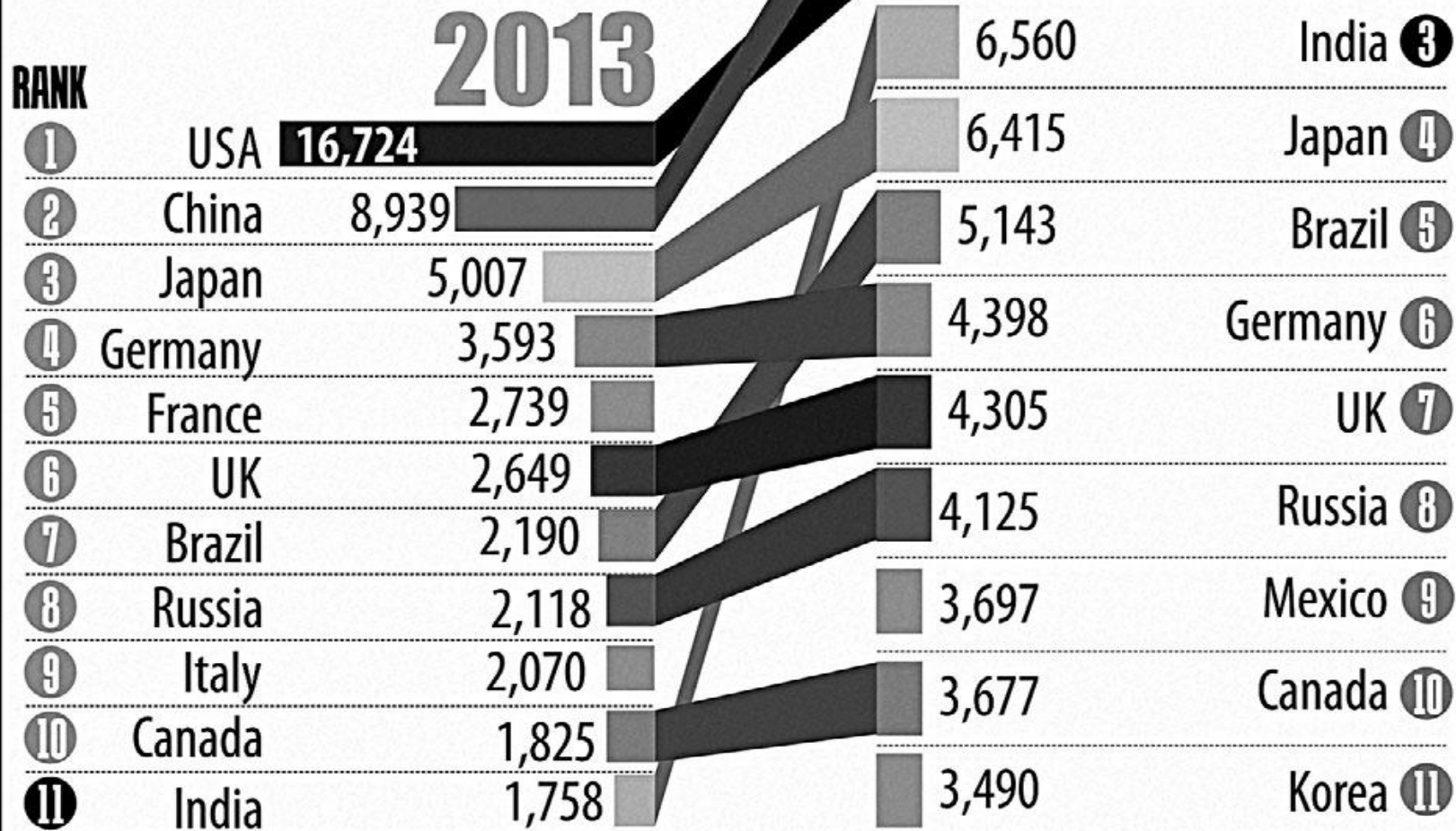
Fordulat a versenyben?

- **A GDP tömege nem minden**
- **Fontosak továbbá**
 - a **növekedés üteme**
 - a gazdaság **hatékonysága**
 - a társadalom **technológiai kultúrája**
 - a gazdasági-társadalmi változás **következményének kezelése**
 - pl. **globális középosztály** 2 milliárd főről 4 milliárd főre való növekedése
 - Ennek az **energiaigénye** és **környezeti terhei**

World Economic League

2028

GDP (in US\$ Billion)

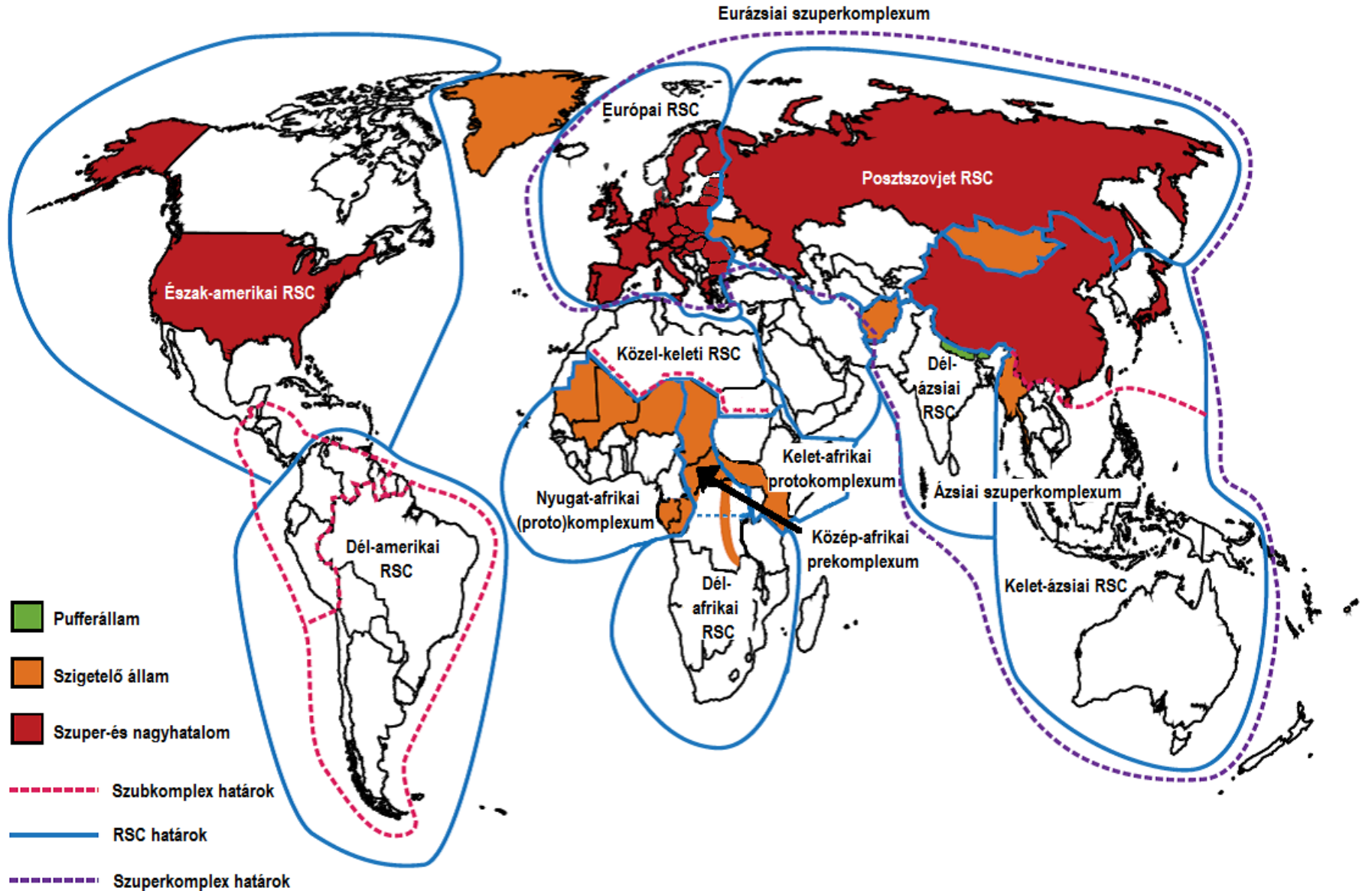

Source: Cebr's World Economic League Table

GRAPHICS

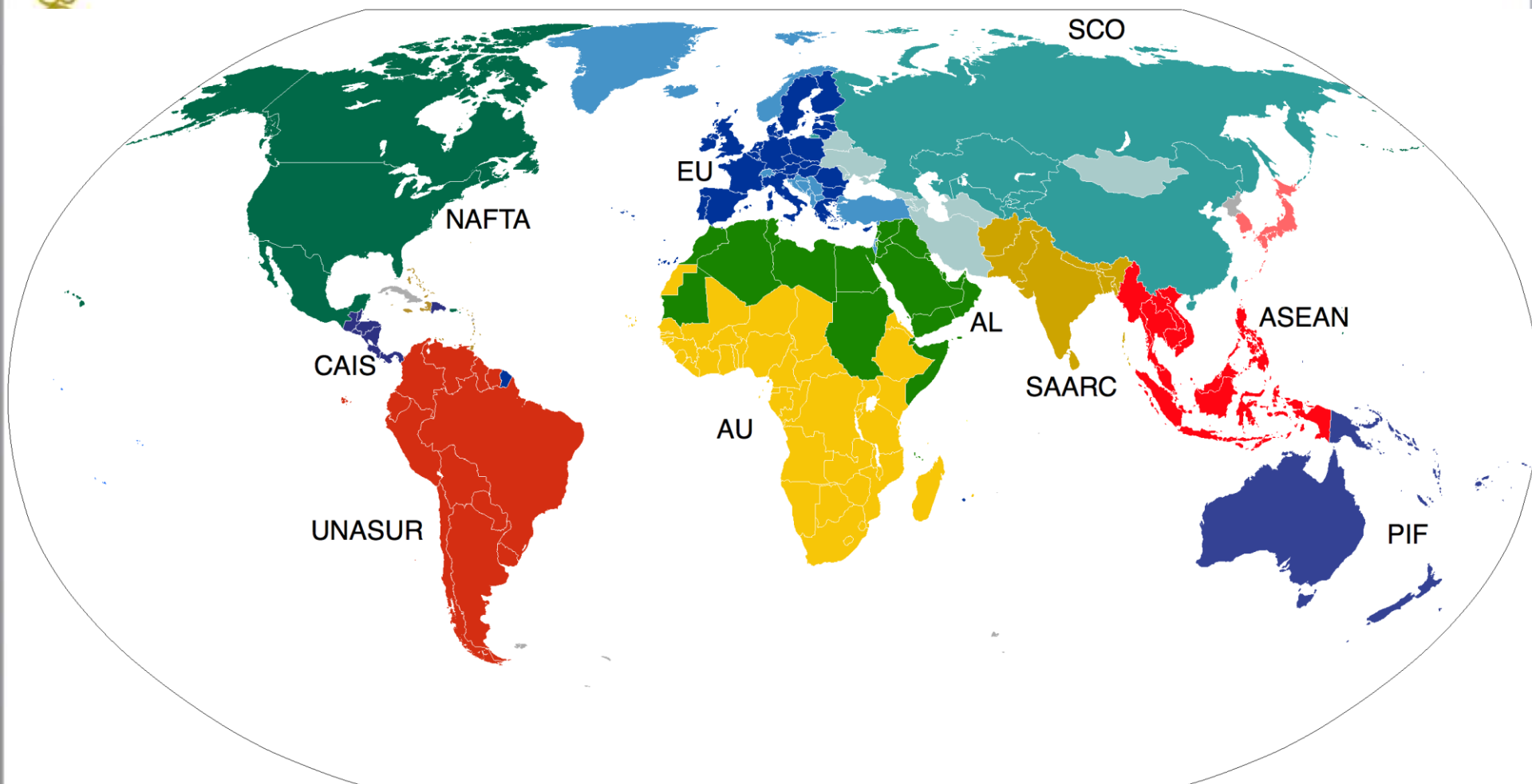
	<i>Gazdasági erő</i>	<i>Katonai hatókör</i>	<i>Kulturális vonzerő</i>	<i>Diplomáciai befolyás</i>	<i>Összhatalom</i>	<i>Relatív hatalom</i>
<i>Egyesült Államok</i>	305,0%	380,0%	145,9%	213,9%	1044,8%	100,0%
<i>Nagy-Britannia</i>	85,2%	142,4%	109,9%	170,6%	508,1%	48,6%
<i>Franciaország</i>	63,9%	126,1%	63,1%	154,0%	407,1%	39,0%
<i>Kína</i>	112,2%	88,7%	48,7%	143,0%	392,6%	37,6%
<i>Oroszország</i>	21,9% (13.)	117,7% (4.)	26,4% (15.)	151,0% (4.)	317,0% (5.)	30,3% (5.)
<i>Japán</i>	87,6%	30,5%	45,1%	45,9%	209,1%	20,0%
<i>Németország</i>	64,5%	13,2%	51,3%	69,7%	198,7%	19,0%
<i>Ausztrália</i>	36,9%	11,5%	79,5%	56,1%	184,0%	17,6%
<i>Kanada</i>	33,9%	8,0%	73,6%	58,5%	174,0%	16,7%
<i>India</i>	25,1%	43,0%	50,6%	45,2%	163,9%	15,7%
<i>Olaszország</i>	36,9%	20,3%	35,4%	48,6%	141,2%	13,5%
<i>Spanyolország</i>	30,7%	18,5%	41,6%	48,9%	139,7%	13,4%
<i>Dél-Korea</i>	19,1%	11,9%	38,3%	38,4%	107,7%	10,3%
<i>Brazília</i>	23,5%	9,8%	29,7%	42,1%	105,1%	10,1%
<i>Törökország</i>	8,9%	7,8%	28,2%	35,7%	80,6%	7,7%

A nemzetközi hatalom hierarchiája

- A nemzetközi kapcsolatokra jelentős befolyást a **hatalom formai és tartalmi elemeivel rendelkező** államok képesek gyakorolni
 - **Nagyhatalmak**
 - „**hegemón (globális) hatalmi**” státusszal rendelkező
 - USA (a legtöbb területen az elsők között)
 - „Amerika az amerikaiaké”
 - **Elsődleges regionális nagyhatalom**
 - az integrációkat meghatározó hatalmak
 - Régiók közötti szinten csak összefogva járhatnak sikerrel
 - Pl. Kína, Oroszország, Japán, Európai Unió
 - (Nagy-Britannia, Franciaország - BT, Németország - GDP)?
 - **Másodlagos regionális nagyhatalom**
 - egy-egy régión belül rendelkezik meghatározó szereppel
 - pl. India, Izrael, Irán, Szaúd-Arábia, Brazília, Németország
- A világ a **multipolaritás** felé tart a világ (1 + 4)

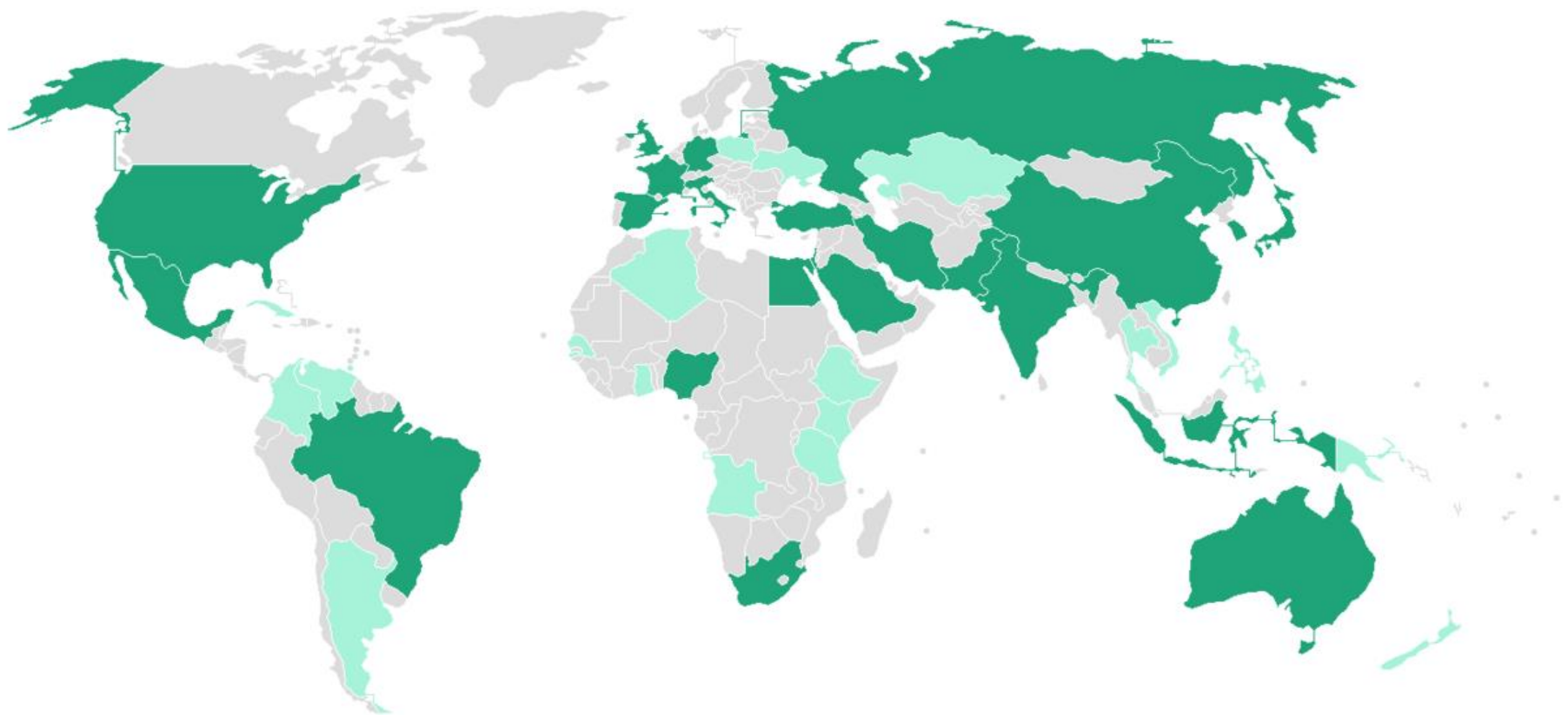
Integrációk szerte a világban

A nemzetközi hatalom hierarchiája

- **Középhatalmak**
 - **egyedül nem** képesek hatékonyan fellépni
 - leginkább **államcsoportokban** vagy a **nemzetközi szervezeteken keresztül** hathatnak
 - Eduard Jordaan: ***The Concept of the Middle Power***. (2003)
- **Kisállamok**
 - **sem egyedül, sem egy csoport** tagjaként nincs jelentős befolyásuk
 - **biztonságpolitikai** kompetenciájuk korlátozott
 - a nemzetközi rendszer egy-egy alrendszerére
 - saját közvetlen környezetükre terjed ki
 - ha ezt nem kérdőjelezzik meg
 - Heinz Gartner: ***Small States and Alliance*** (2001)

Elsődleges és másodlagos regionális hatalmak

A nemzetközi biztonság struktúrájának változása

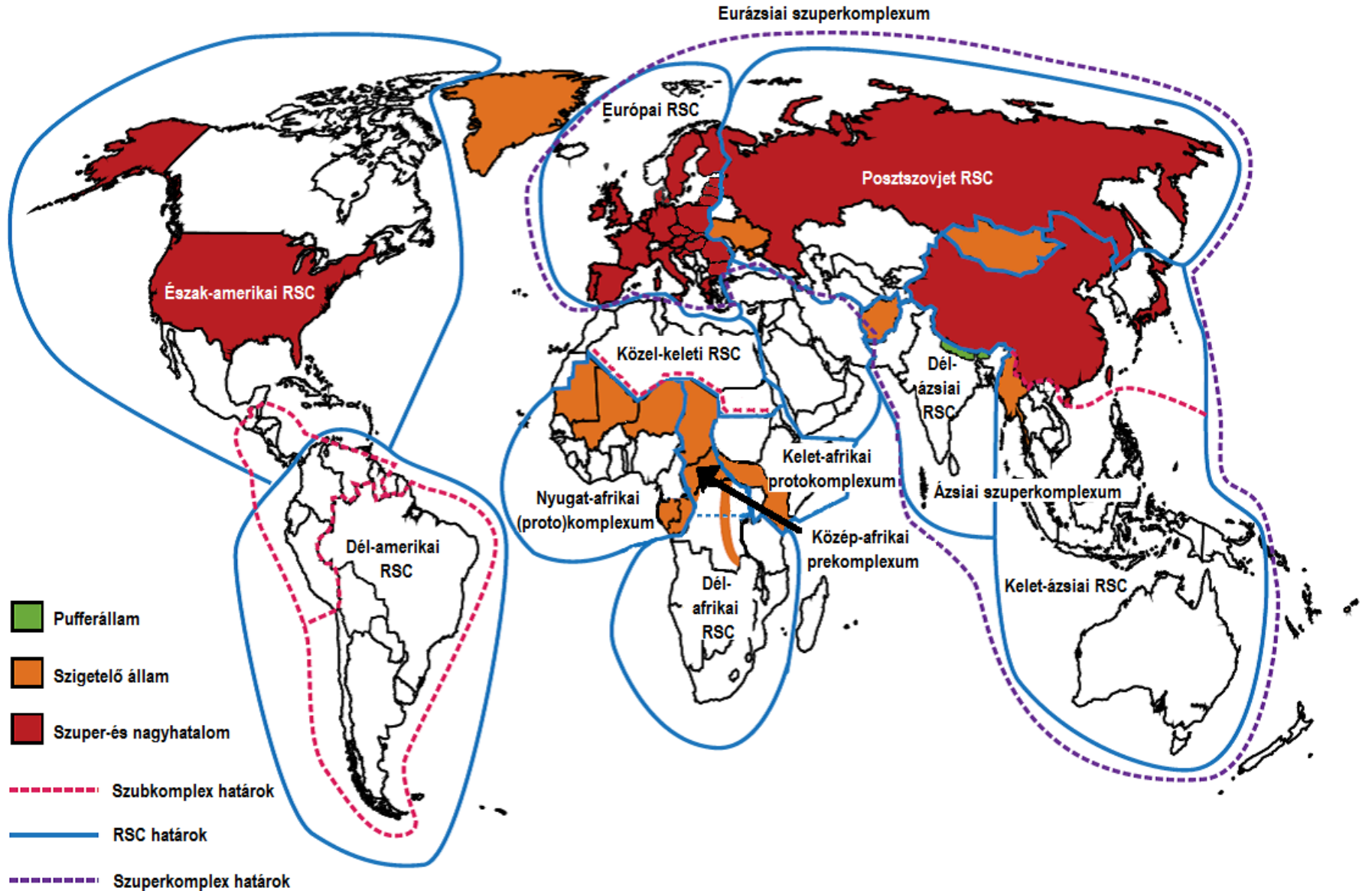
- **Hagyományos hatalmi realizmus**
 - Nagyhatalmi vetélkedés és (világ)háborúk
- **Bipoláris világrend**
 - Szuperhatalmak (USA, SZU) és szövetségeseik (NATO, VSZ) szembenállása
- **„Unipolar moment”**
 - Az Egyesült Államok elsőbbsége, amely de facto korlátozza a többi hatalom szuverenitását
- **Multipoláris világrend (új realizmus)**
 - Globális hegemón és elsődleges regionális hatalmak;
 - **Együtt kell működni;**
 - Regionális nagyhatalmak **nagyobb mozgástere**
 - **Globális kormányzás felé** tartunk (G7, G8, G20)
 - Különösen a globális problémák kapcsán

Az új hatalmi realizmus jellemzői

- A regionális nagyhatalmaknak **több mondanivalójuk van saját régiójukban**, mint egyetlen domináns globális nagyhatalomnak
 - Oroszország a posztszovjet térségben
 - Kína a Dél-kínai-tengeren
 - Szaúd-Arábia és az öböl-monarchiák az arab tavasz során
- **Magabiztosabbak** a regionális nagyhatalmak
- A reálpolitika **szélesebb eszköztárát** alkalmazhatják
 - Grúz-orosz háború
 - Janukovics-rezsim felvásárlása
 - A Krím elszakítása
 - Kínai-japán incidensek
- Ismét előtérbe kerülhet az **érdekszféra-politika**

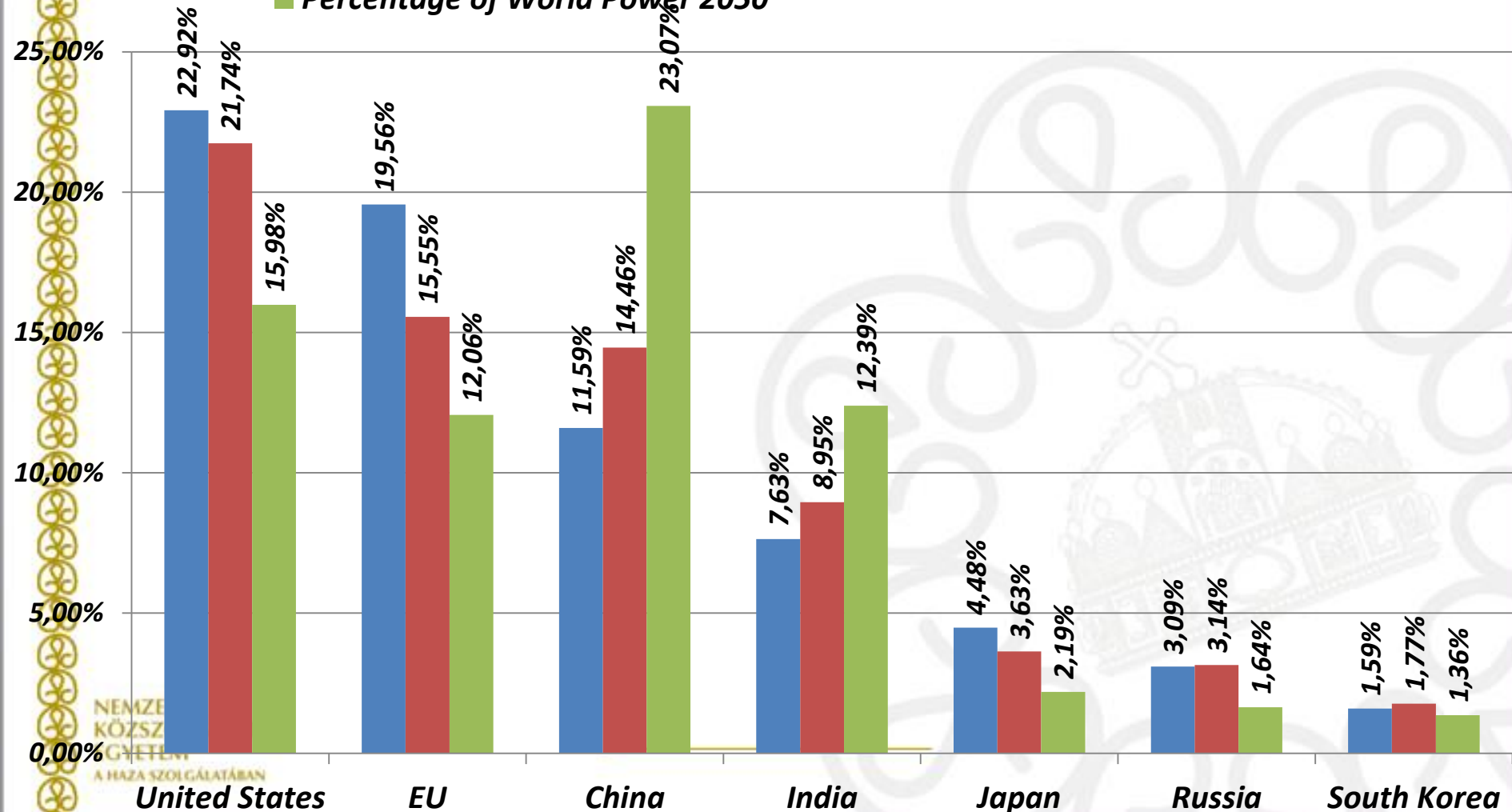
Az új hatalmi realizmus jellemzői

- A kérdés, hogy az **új hatalmi realizmus elvezet-e** a 19-20. századi **konfliktusos hatalmi politikához?**
- Legfeljebb **helyettesekkel vívott proxy-háborúkhoz**
 - a főszereplők **stratégiai kultúrája**
 - a **kölcsönös függőség**
 - a közel hasonló **katonai képességek**
- **Új realizmusról** lásd:
 - **Bill Richardson: A New Realism.** Foreign Affairs, 2008. január-február
 - **Magyarics Tamás: Vissza a kezdetekhez.** Nemzet és Biztonság, 2008. február

Hatalmi képességek – 2009, 2025, 2050

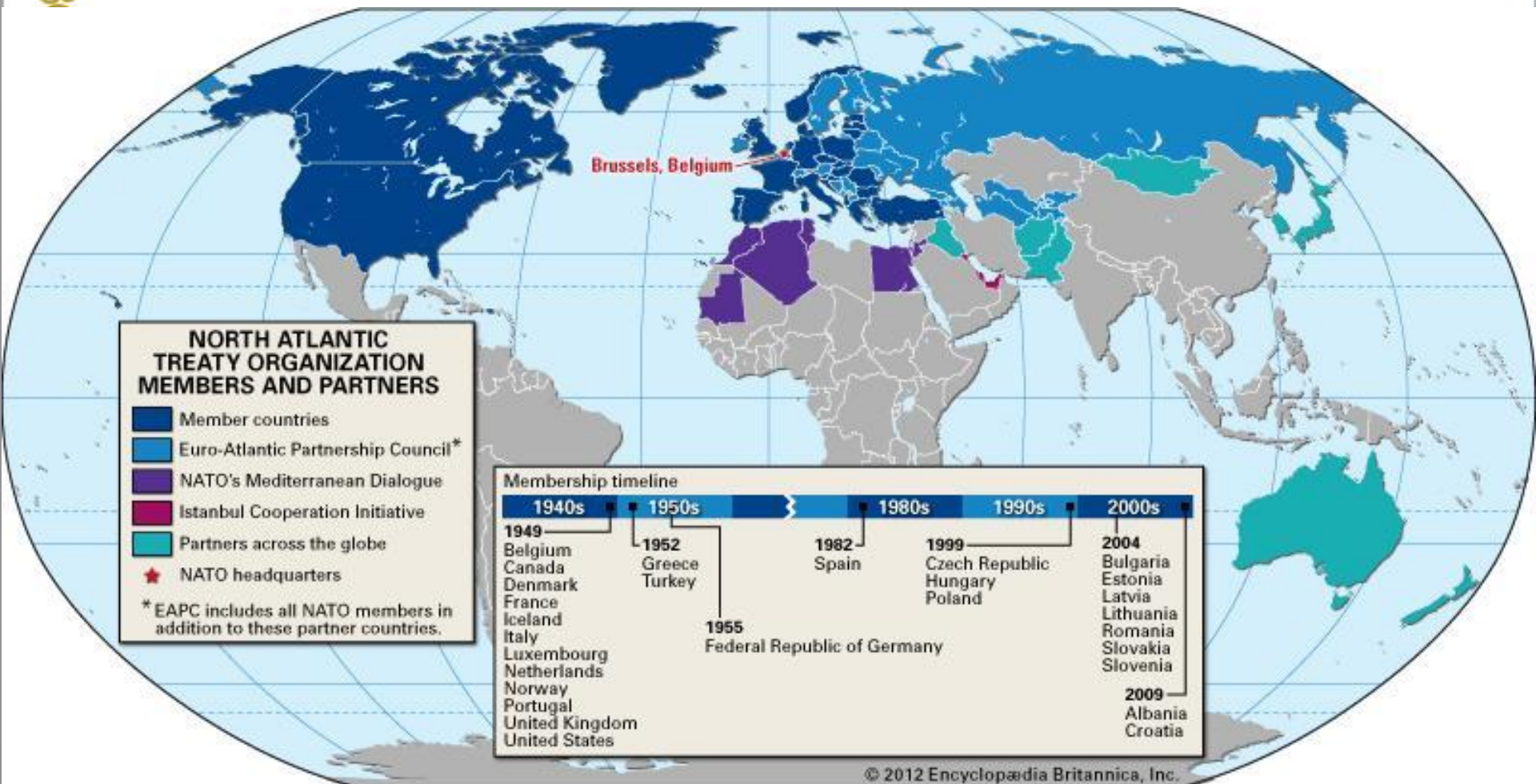
■ *Percentage of World Power 2009* ■ *Percentage of World Power 2025*
■ *Percentage of World Power 2050*

A főbb szereplők stratégiai mozgástere: Egyesült Államok

- **USA:**

- a „globális hegemon”,
- csökkenő globális hatalmi előny,
- globális hatalmi érdekek és képességek,
- szövetségi rendszer
- Ázsia felé való félfordulat

NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION MEMBERS AND PARTNERS

- Member countries
- Euro-Atlantic Partnership Council*
- NATO's Mediterranean Dialogue
- Istanbul Cooperation Initiative
- Partners across the globe
- NATO headquarters

* EAPC includes all NATO members in addition to these partner countries.

© 2012 Encyclopædia Britannica, Inc.

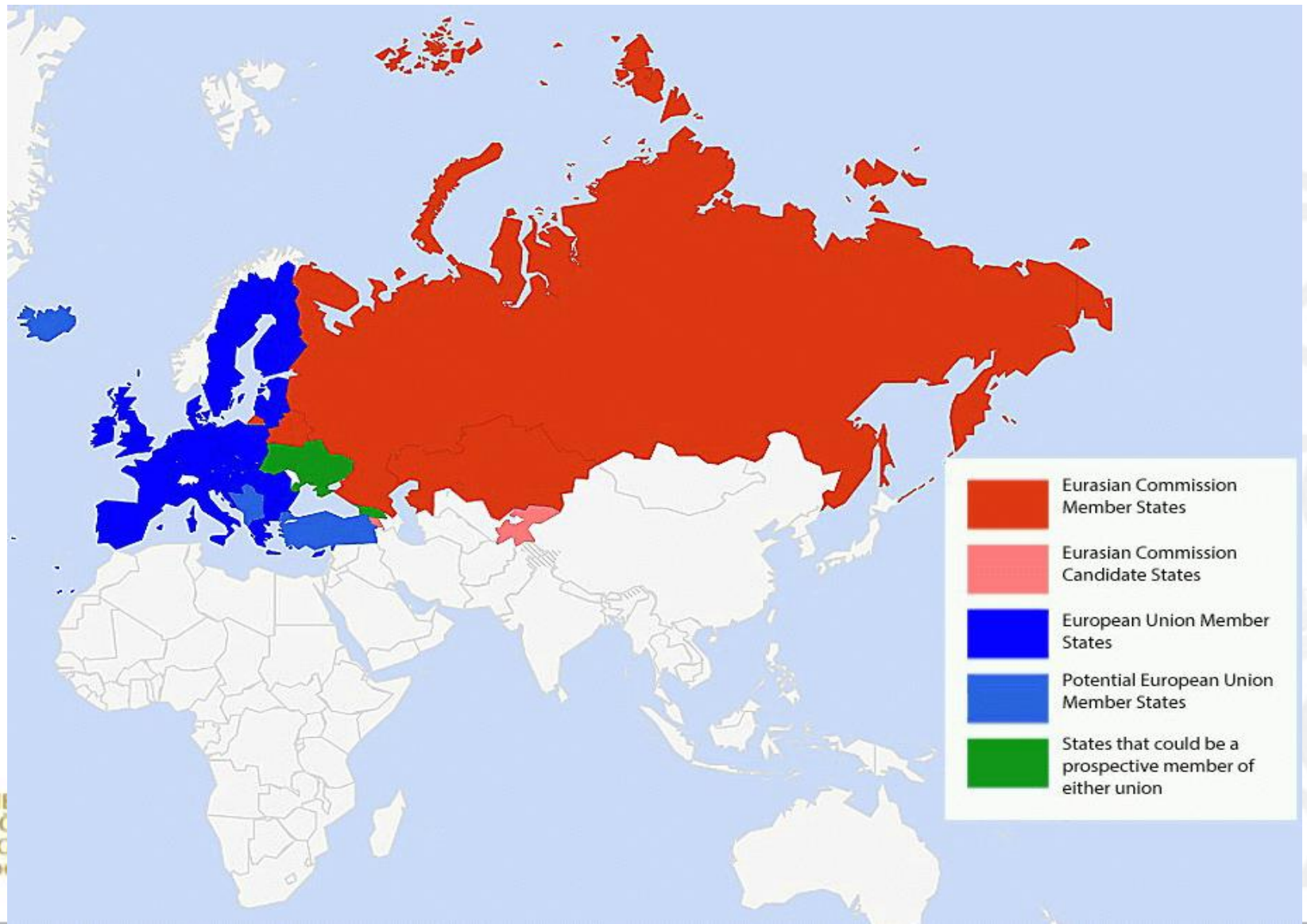
A főbb szereplők stratégiai mozgásterére: Kína

- **Kína:**
 - a „nagy kihívó”,
 - fejlődése erőforrás-igényes,
 - erős földrajzi és stratégiai korlátok között,
 - Dél-kínai-tenger orientált
 - afrikai terjeszkedés,
 - regionális nagyhatalom

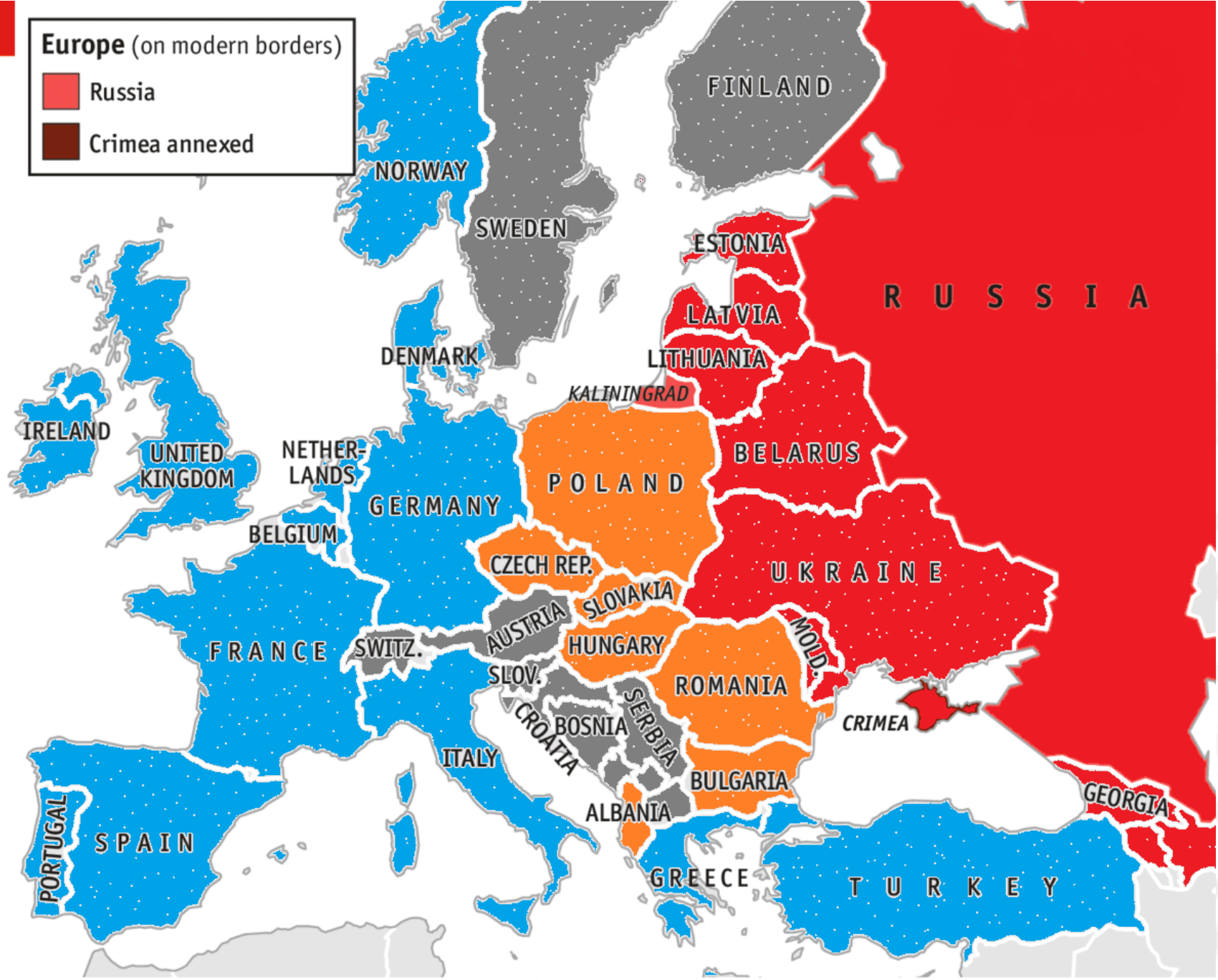
A főbb szereplők stratégiai mozgásteré: Oroszország

- **Oroszország:**
 - „**egy lábon álló**” regionális nagyhatalom
 - **(energetikai)** nagyhatalom,
 - **(nukleáris)** nagyhatalom
 - Komoly **modernizációs kihívásokkal**
 - **Közel-külföld orientált;**
 - **regionális nagyhatalom**
 - Sz. Bíró Zoltán: **Oroszország és a posztszovjet térség biztonságpolitikája (1991-2014)**. Nemzet és Biztonság, 2014/3-5.

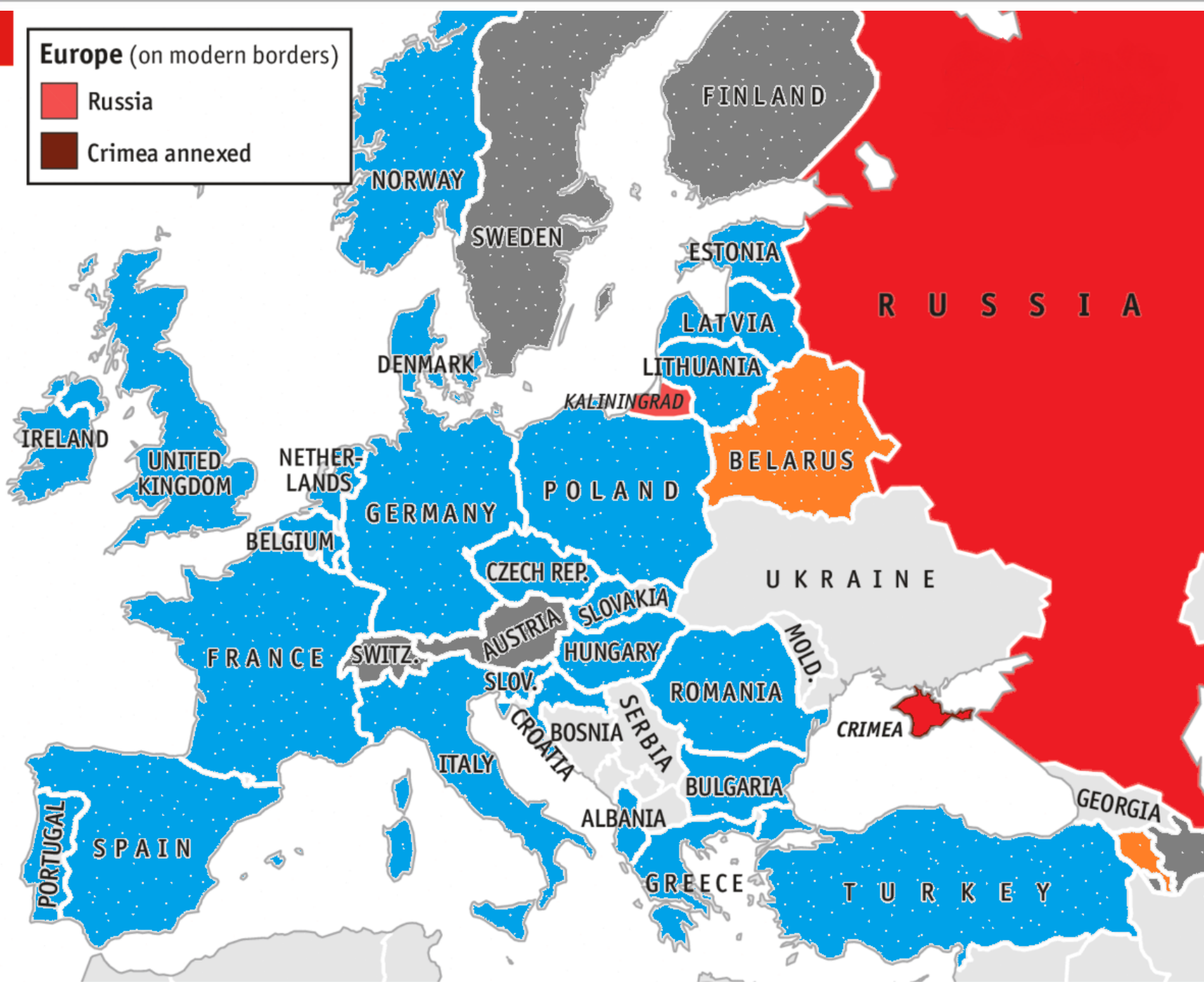
Europe (on modern borders)

- Russia
- Crimea annexed

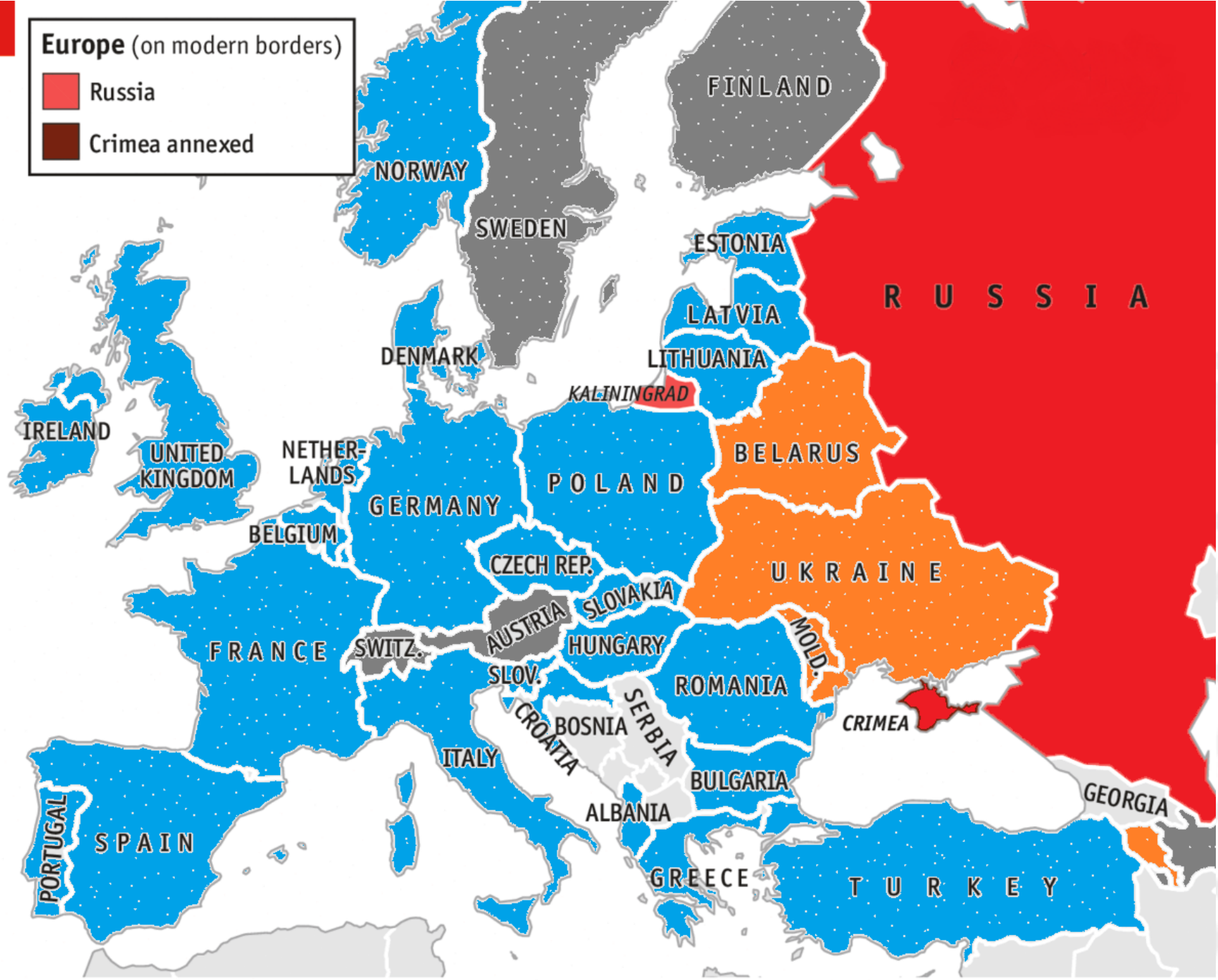
Europe (on modern borders)

- Russia
- Crimea annexed

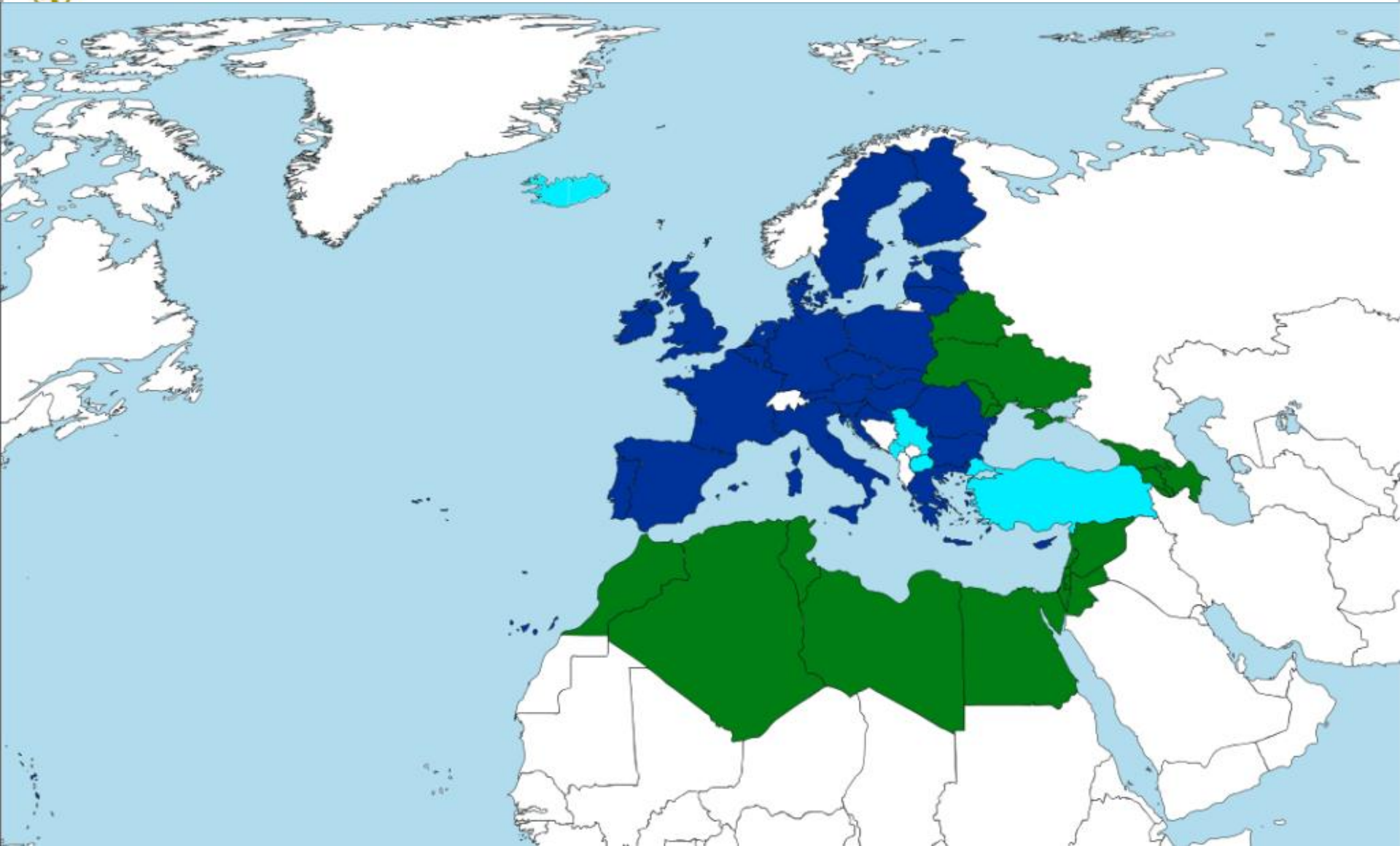
Europe (on modern borders)

- Russia
- Crimea annexed

A főbb szereplők stratégiai mozgástere: Európai Unió

- **Európa/EU:**
 - Az EU **még nem** klasszikus regionális nagyhatalom
 - Nagy-Britannia, Franciaország, Németország **már nem** klasszikus **regionális nagyhatalom**
 - **gyengülő kohézió;**
 - **gyengülő puha hatalmi képességek;**
 - **képességvesztési** kettős spirál;
 - **korlátozott** szomszédságpolitika;
 - geopolitikai **súly csökken.**

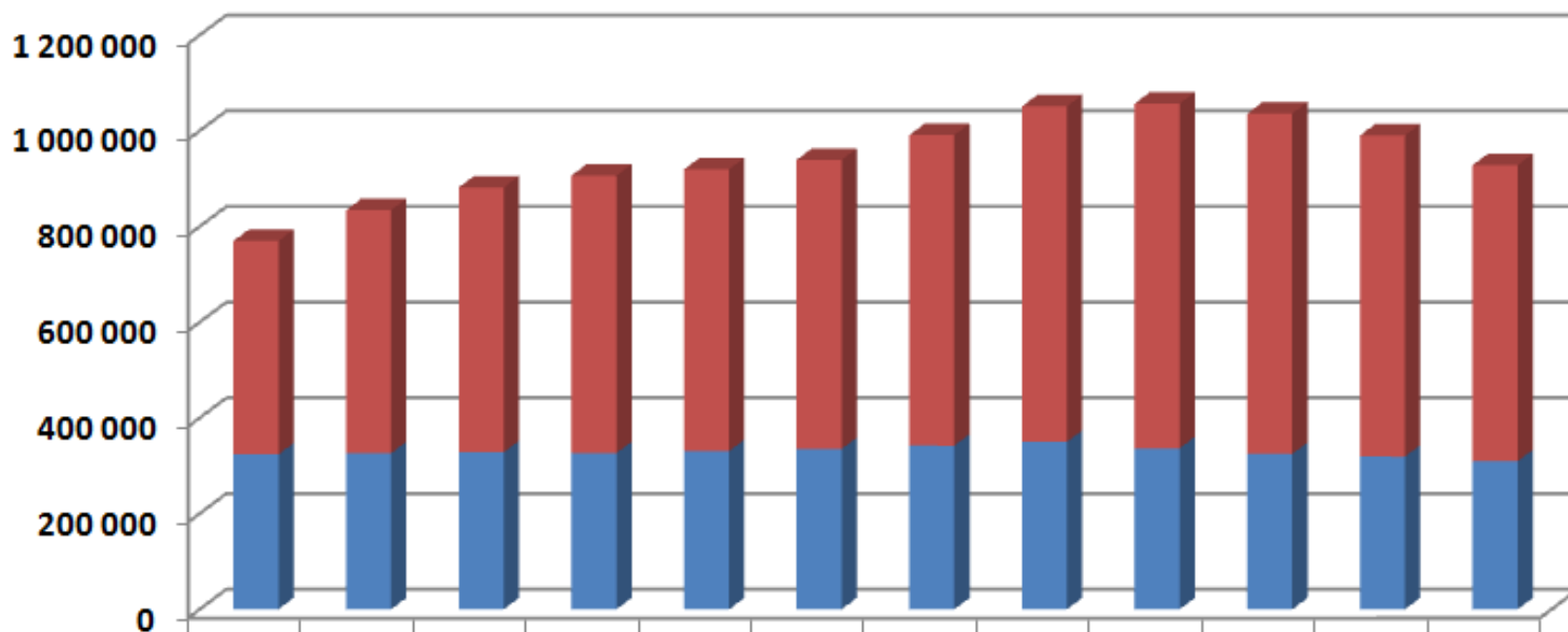

A főbb szereplők stratégiai mozgástere: NATO

- **NATO:**
 - **aránytalan tehermegosztás,**
 - **„stratégiai fáradtság”,**
 - Afganisztán (2001- 2014), Irak 2003 – 2011).
 - folyamatos **transzformációs kényszer,**
 - Kollektív védelem
 - Válságkezelés
 - Bővülés és partnerkapcsolatok
 - Terrorizmus elleni küzdelem
 - Kollektív védelem
 - Belső **technológiai szakadék**
 - Post-Crimea **megújulás?**

***Az Egyesült Államok és a NATO-tagállamok védelmi kiadásai
2011-es árfolyamon, millió dollárban (2002–2013)***

■ NATO USA nélkül ■ Egyesült Államok

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
■ Egyesült Államok	446142	507781	553441	579831	588837	604292	649003	701048	720282	711338	671097	618681
■ NATO USA nélkül	323715	326404	328332	326512	330618	335115	342195	350129	336655	324777	319300	309667

Európai stratégiai folyamatok

- **Húsz év elvesztegetett idő**
 - Számos válság **előre látható és kalkulálható volt**
 - **Görög** – ismert volt a túl korai euro problémája
 - **Ciprus** – nem lehet csak a túlméretezett bankszektorból élni
 - **Spanyol** – csak az építőiparra nem lehet nemzetgazdaságot építeni
 - **Kelet-Közép-Európa** – felkészületlenül került be az unióba
 - A 2008-as válságig **nincs válságmegelőző reform az EU-ban**
 - Pedig lett volna rá pénz
 - 2008-tól nincs pénz, de van reformkényszer
 - Szociális populizmus

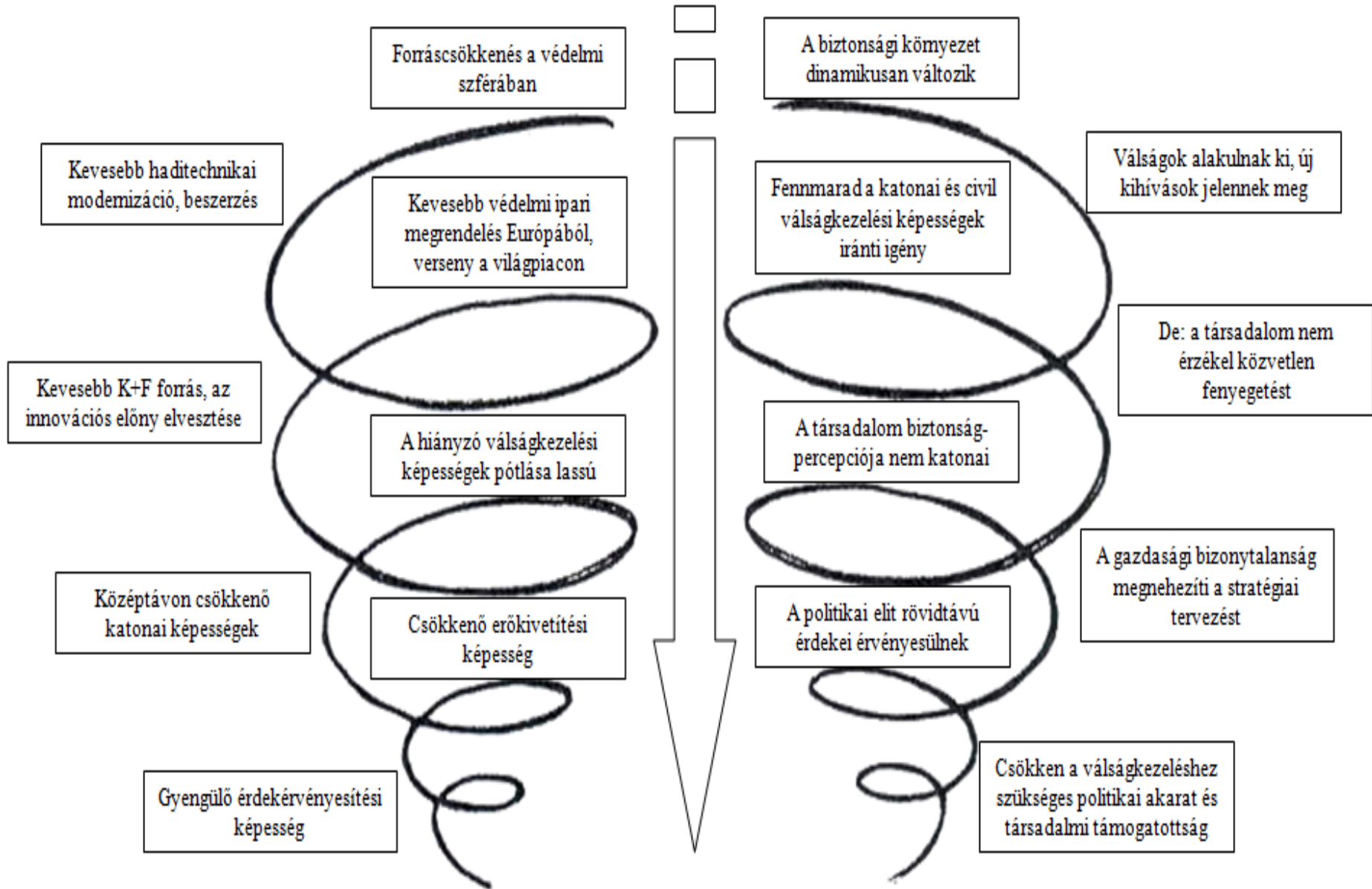
Európai stratégiai folyamatok

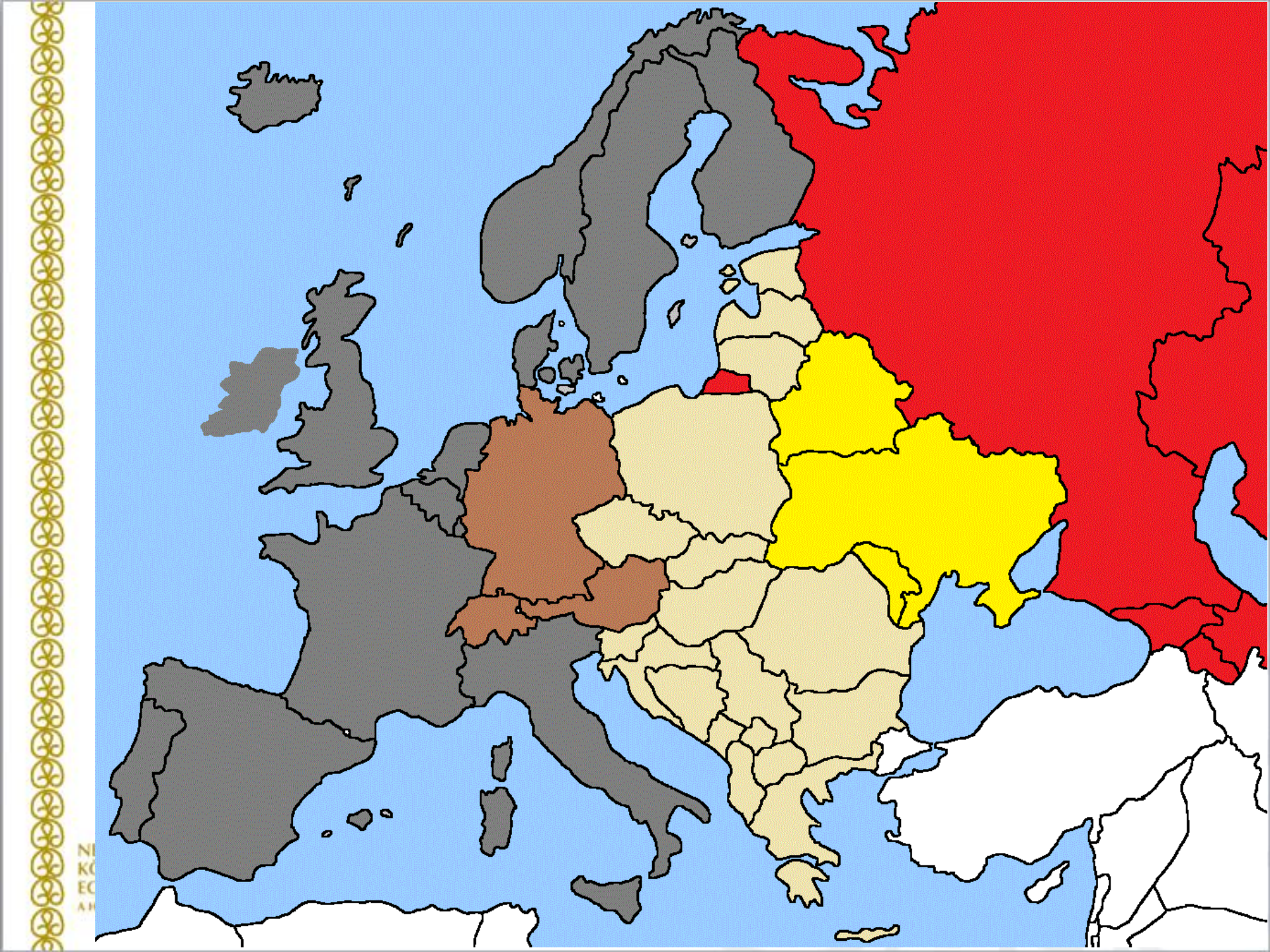
- **Elvárható-e egy integrációtól a reform-tudatosság?**
 - Kelet-Közép-Európából kényszerített ki reformokat a csatlakozás kapcsán
 - Németország „viszi a hátán”
- **Most sokkal nehezebb lesz a reform**
 - Nincs vagy **kevesebb pénz** a reformokra
 - **Kedvezőtlen demográfiai** tendenciák
 - Populista **tömegdemokráciák**, rövid távon érdekelt politikusok
 - Nemzeti elégedetlenségek miatt **gyengülő integrációs kohézió**
 - **Nincsenek kemény hatalmi képességei**
 - **Periferizálódó** Európai Unió
- **Európa nem érdekelt** az új hatalmi realizmus megjelenésében

KÉPESSÉGVESZTÉSI KETTŐS SPIRÁL

Gazdasági vonatkozásban

Politikai vonatkozásban

NI
EC
AN

Kelet-közép-európai folyamatok

- **Eltérő történelmi pályán való mozgás**
 - **Megkésett fejlődés** (nemzeti, gazdasági, társadalmi)
 - A térség nacionalizmusainak **a nyugatitól eltérő jellege**
 - Közép-Európa történetéből **kimaradt az organikus integráció**
 - A térségen belül **nemzeti társadalmak különbségei**
 - államjogi helyzet
 - társadalomszerkezet
 - demokratikus politikai hagyományok, kulturális tradíciók,
 - gazdaságaik nyitottsága és fejlettsége
 - **Eltérő történelmi-társadalmi tapasztalatok**
- **Három integrációs folyamat**
 - **Renacionalizáció** (nemzeti integráció)
 - **Európaizálódás** (európai integráció)
 - **Globalizáció** (univerzális inetgráció)

Kelet-közép-európai folyamatok

- **Differenciálódó Kelet-Közép-Európa**
 - **Kérdés: egy periferizálódó Európai Unión belüli periferizálódó Kelet-Közép-Európa?**
 - **Kérdés: egy periferizálódó Európai Unión belül felzárkózó Kelet-Közép-Európa?**
 - » **2% alatti GDP növekedés esetén periferizálódás**
 - » **2%-os GDP növekedés esetén a különbség marad**
 - » **4%-os GDP növekedés esetén felzárkózás (hosszú folyamat)**
 - **Kérdés: ki lesz a régióban győztes és ki vesztes?**
 - **A kelet nem modernizációs perspektíva**
 - » **Oroszország: gazdag, de nem modern**
 - » **Kína: más értékek, más társadalom**
 - **Rossz lesz számukra az új reálpolitika**

Köszönöm a figyelmet!
Kérdések?

